

Projektiranje električnih instalacija, rasvjete i postrojenja

Auditorne vježbe

**Određivanje koeficijenta opterećenja,
vremena trajanja opterećenja**

Zadatak 1

U kućanstvu su instalirana sljedeća trošila s vremenima uključenosti tijekom dana:

- 3 žarulje snage 100 W uključene su od 06:30 sati do 08:00 sati
- 12 žarulja snage 100 W uključene su od 20:00 sati do 20:30 sati
- 4 žarulje snage 100 W uključene su od 20:30 sati do 24:00 sati
- el.grijalo vode snage 2000 W uključeno je od 13:00 do 18:00 sati
- termo peć snage 2000 W uključeno je od 08:00 do 18:30 sati

Odrediti:

- a) vrijeme trajanja i koeficijent opterećenja rasvjete kućanstva
- b) povećanje koeficijenta opterećenja ako su uključena sva trošila prema navedenim vremenima.

Koeficijent opterećenja m pokazuje iskorištenost instaliranih postrojenja:

$$m = \frac{W_d}{24 \cdot P_V}$$

gdje je: **W_d - ukupno potrošena električna energija tijekom dana;**
 P_V - vršno opterećenje.

Vrijeme trajanja potrošnje dnevne energije vršnom snagom (**vrijeme vršne snage**):

$$T_V = \frac{W_d}{P_V}$$

a) $W_d = P \cdot t$ • Izračunati W_d uzimajući u obzir samo trošila rasvjete (broj komada, snagu pojedinog trošila i vrijeme rada)

$$W_d = 3 \cdot 100 \cdot 1,5 + 12 \cdot 100 \cdot 0,5 + 4 \cdot 100 \cdot 3,5 = 2450 \text{ Wh} = 2,45 \text{ kWh}$$

$$P_V = n \cdot P = 12 \cdot 100 = 1200 \text{ W} = 1,2 \text{ kW}$$
 • Vršna snaga koja se javlja (samo rasvjeta)

$$T_V = \frac{W_d}{P_V} = \frac{2,45}{1,2} = 2,04 \text{ h}$$
 • Trajanje vršne snage

$$m = \frac{W_d}{P_V \cdot 24} = \frac{2,45}{1,2 \cdot 24} = 0,085$$
 • Koeficijent opterećenja (apsolutno)

$$m = 8,5 \%$$
 • Koeficijent opterećenja (postotno)

b) $W'_d = W_d + 2000 \cdot 5 + 2000 \cdot 10,5 = 33450 \text{ Wh} = 33,45 \text{ kWh}$

- Izračunati W'_d uzimajući u obzir **sva** trošila (rasvjeta + ostala trošila)

$P'_V = 2000 + 2000 = 4,0 \text{ kW}$ • Vršna snaga koja se javlja (u nekom trenutku)

$m' = \frac{W'_d}{P'_V \cdot 24} = \frac{33,45}{4,0 \cdot 24} = 0,348$ • Koeficijent opterećenja (apsolutno)

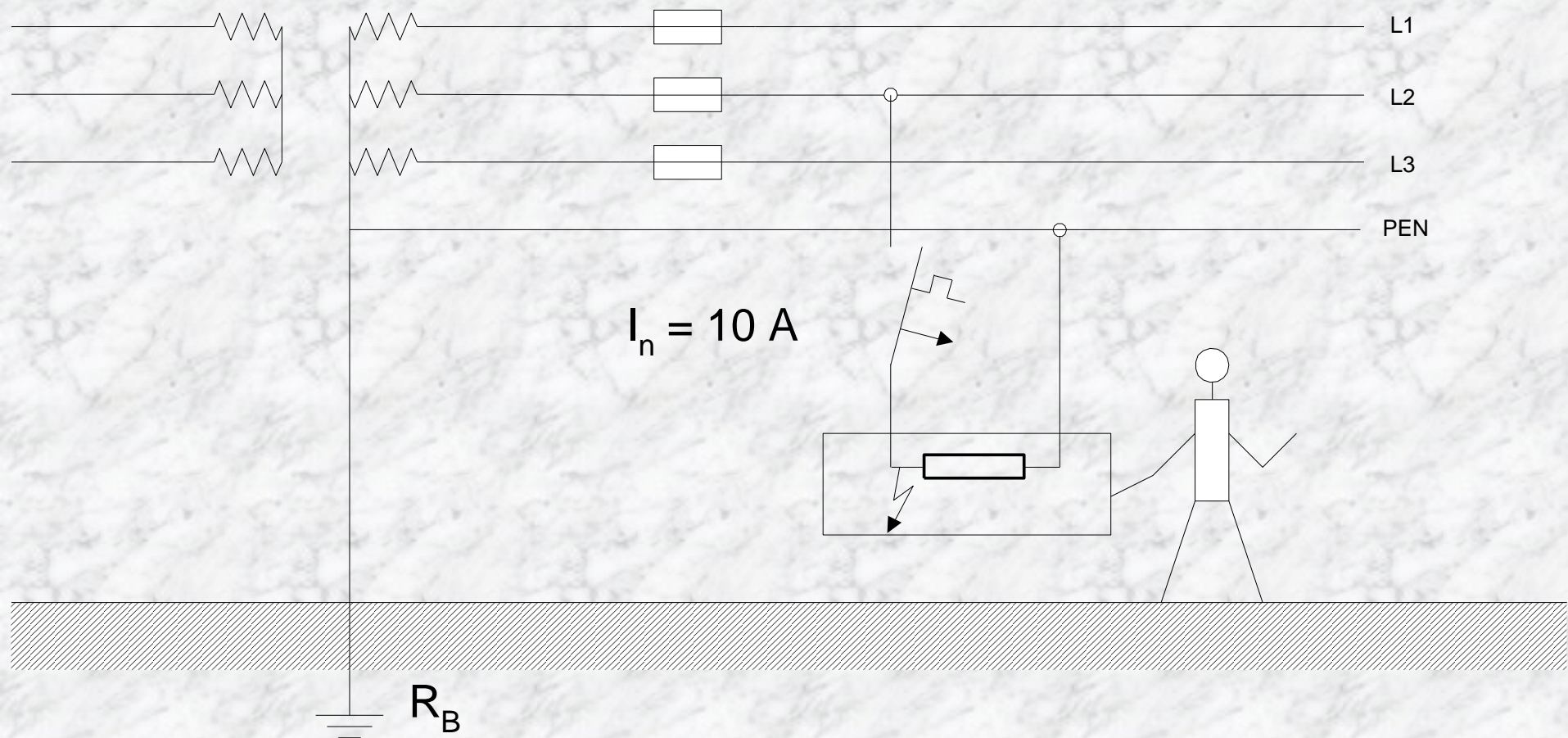
$m' = 34,8 \%$ • Koeficijent opterećenja (postotno)

Zadatak 2

- a) Odrediti struju koja protječe kroz čovjeka ako je došlo do direktnog spoja faze s kućištem a nisu provedene mjere zaštite.
- b) Ako zaštitu napravimo TT sustavom (nacrtati sliku) kolika je struja kvara? Za koje vrijeme će automatski instalacijski prekidač isključiti? Koliki bi bio trajni dodirni napon te kolika struja bi u tom slučaju protjecala kroz čovjeka? (Zanemariti otpor transformatora, spojnih vodiča, otpor mjesta kvara i otpor stajališta čovjeka).

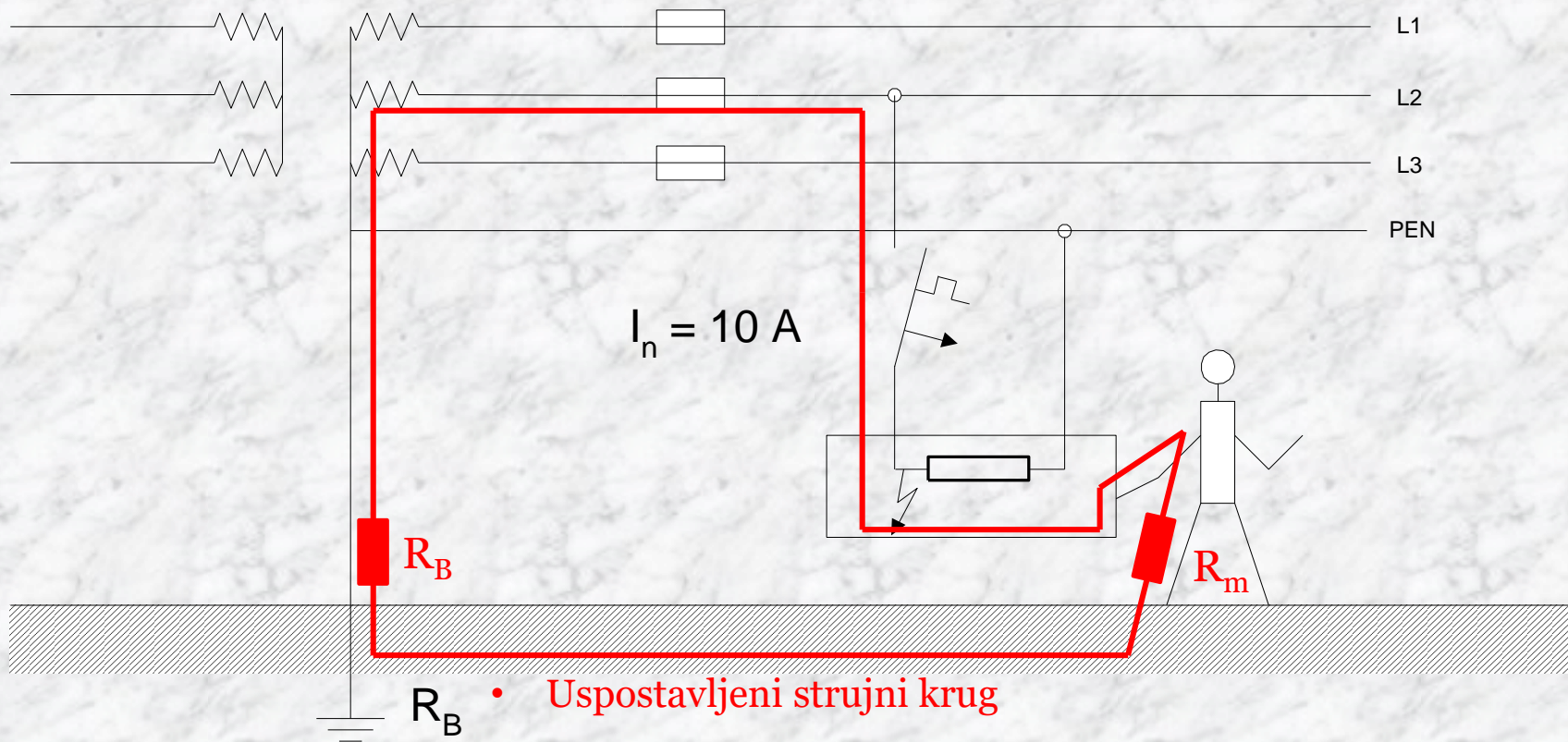
Zadano je: $R_B = 2 \Omega$, $U_1 = 230 \text{ V}$, $R_m = 1000 \Omega$, $R_A = 5 \Omega$,

$$R_B = 2 \Omega, U_1 = 230 \text{ V}, R_m = 1000 \Omega, R_A = 5 \Omega,$$

a) – bez mjera zaštite

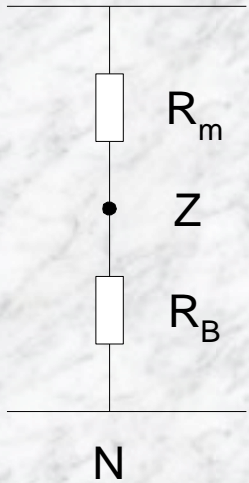

$$R_B = 2\ \Omega, U_1 = 230\ \text{V}, R_m = 1000\ \Omega, R_A = 5\ \Omega,$$

U_1

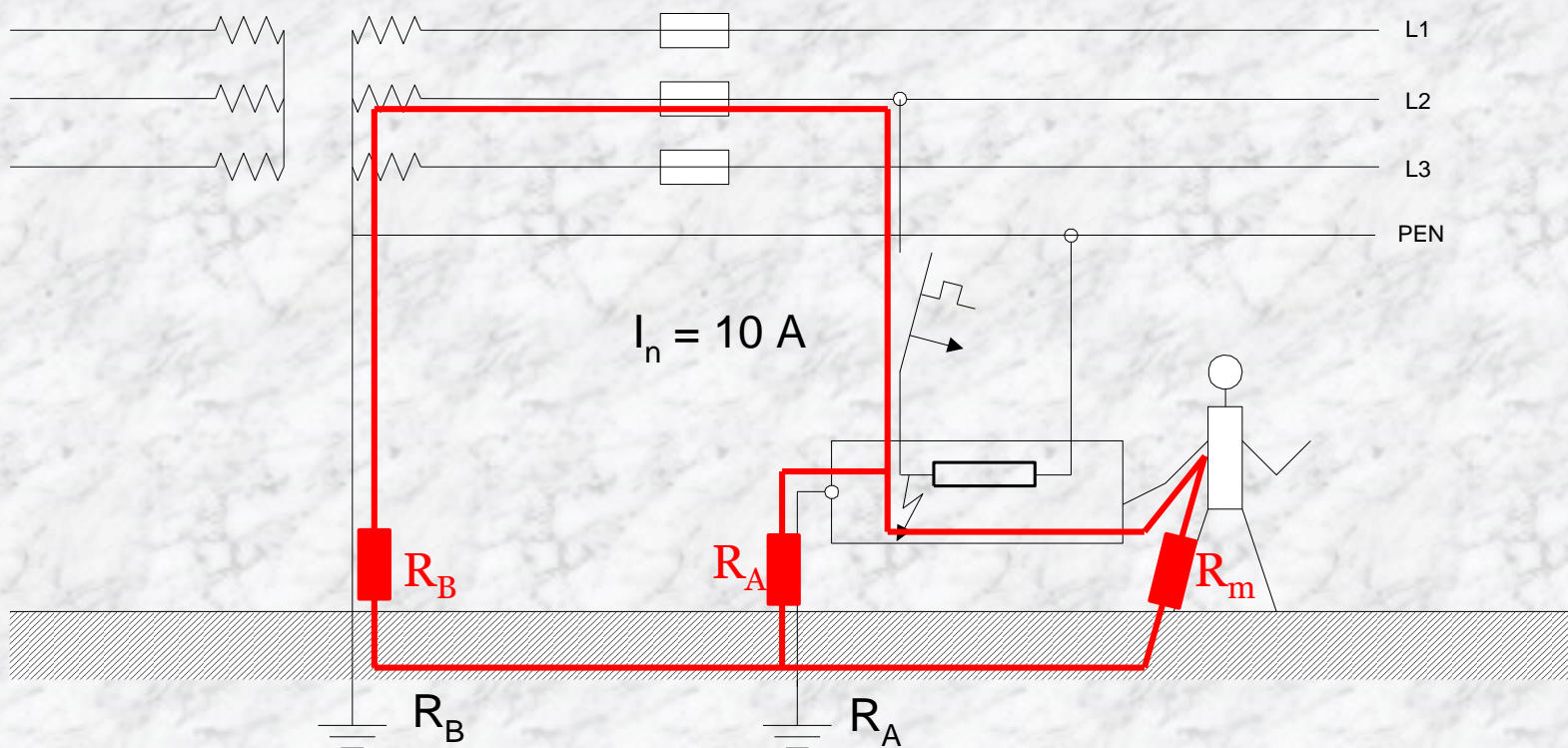
• Nadomjesna shema uspostavljenog strujnog kruga

Struja kvara:
$$I_p = \frac{U_1}{R_B + R_m} = \frac{230}{2 + 1000} = 0,22954 \text{ A}$$

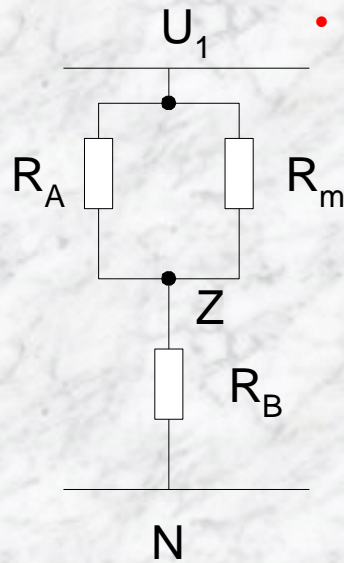
Napon dodira:
$$U_d = I_p \cdot R_m = 0,22954 \cdot 1000 = 229,54 \text{ V}$$

b) – TT sustav zaštite

- Uspostavljeni strujni krug

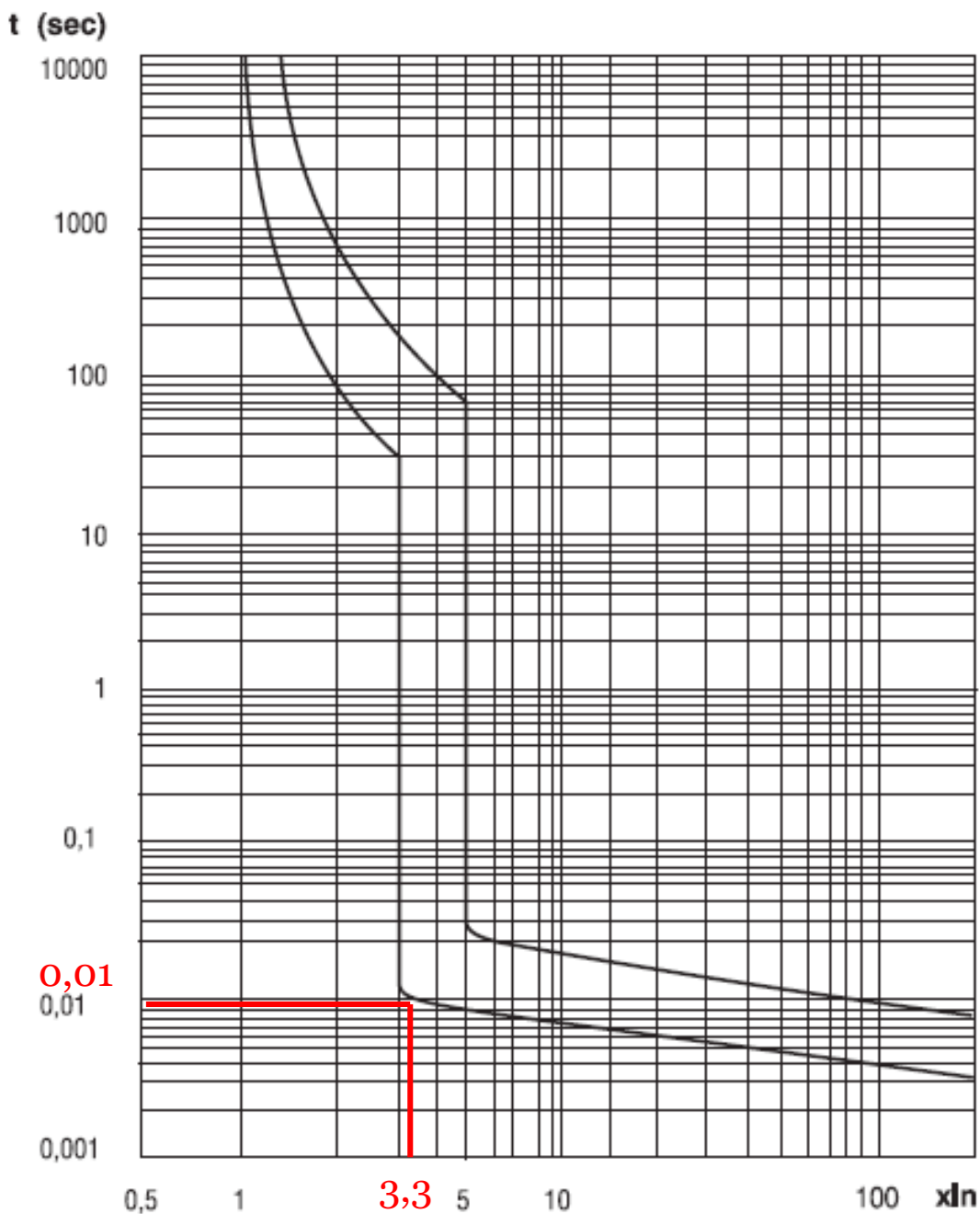
- Nadomjesna shema uspostavljenog strujnog kruga

Struja kvara:
$$I_p = \frac{U_1}{R_B + \frac{R_A \cdot R_m}{R_A + R_m}} = \frac{230}{2 + \frac{5 \cdot 1000}{5 + 1000}} \approx 33 \text{ A}$$

Napon dodira:
$$U_d = U_1 - I_p \cdot R_B = 230 - 33 \cdot 2 = 164 \text{ V}$$

Struja kroz čovjeka:
$$I_m = \frac{U_d}{R_m} = 0,164 \text{ A}$$

$$\frac{I_p}{I_n} = \frac{33}{10} = 3,3$$

→ *karakteristika* → 0,01 s

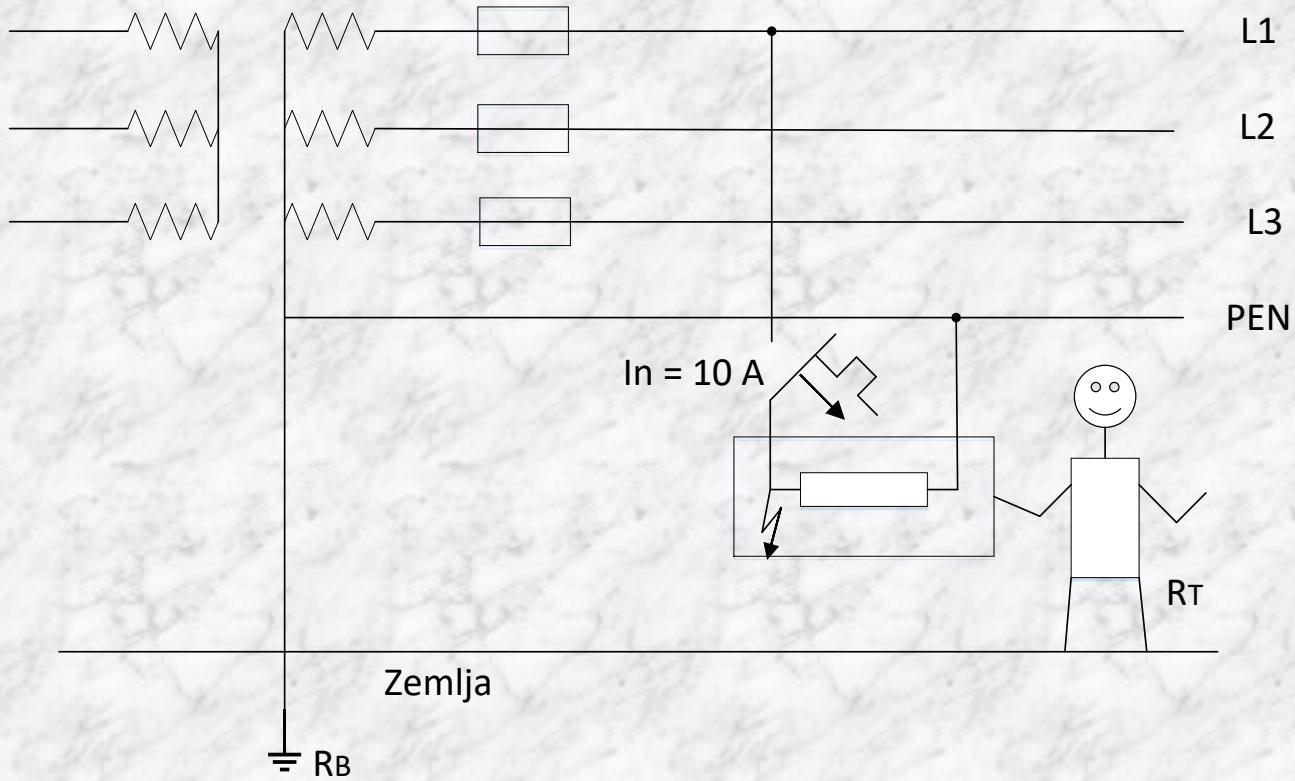
Automatski instalacijski prekidač
će isključiti nakon 0,01 sekundu.

Zadatak 3

- a) Odrediti struju koja protječe kroz čovjeka ako je došlo do direktnog spoja faze s kućištem, a nisu provedene mjere zaštite.
- b) Ako je zaštita napravljena TN-C sustavom (nacrtati sliku) kolika je struja kvara? Za koje vrijeme će automatski instalacijski prekidač isključiti? Koliki bi bio trajni dodirni napon, te kolika struja bi u tom slučaju protjecala kroz čovjeka?

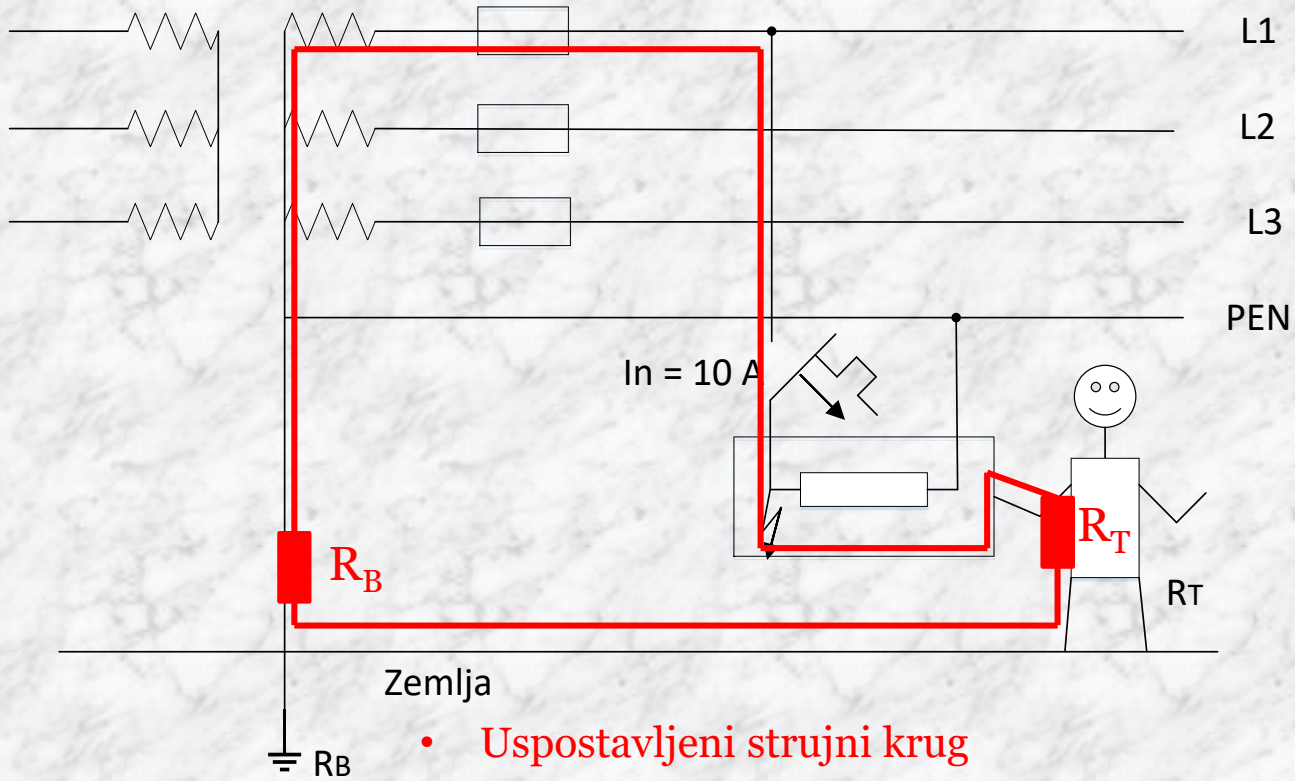
(Zanemariti otpor transformatora, spojnih vodiča, otpor mjesta kvara i otpor stajališta čovjeka).

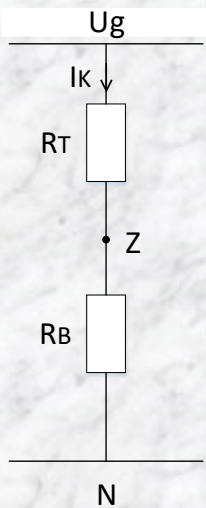
Zadano je: $R_B = 2 \Omega$, $U_g = 230 \text{ V}$, $R_T = 1000 \Omega$, $R_A = 5 \Omega$,

a) bez mjera zaštite

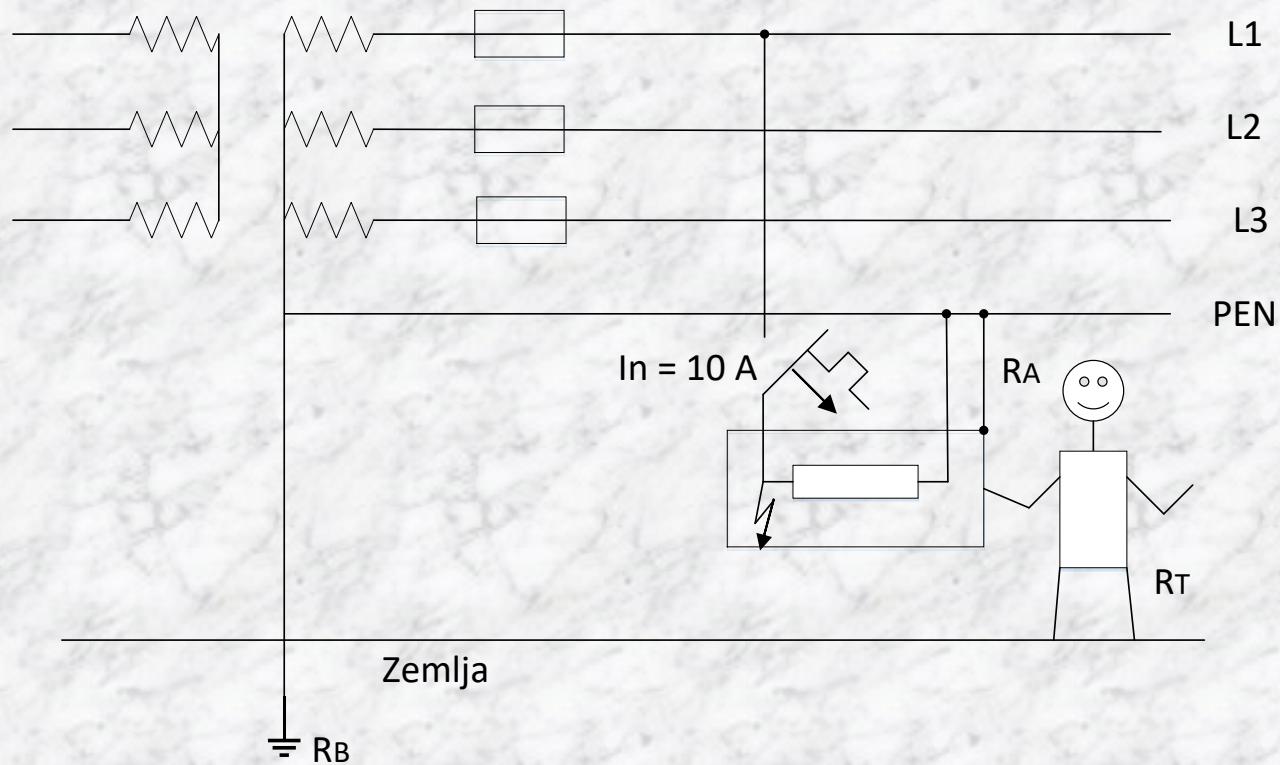

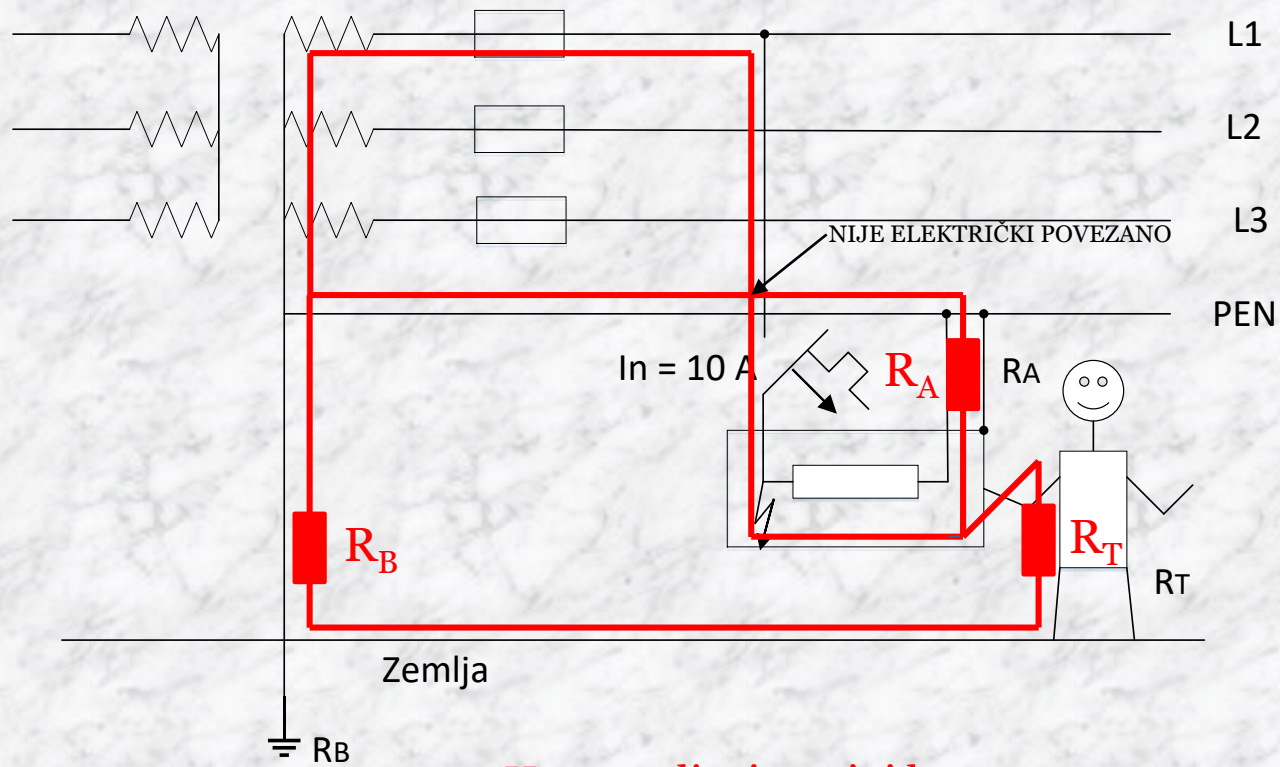
- Nadomjesna shema uspostavljenog strujnog kruga

Struja kvara:
$$I_K = \frac{U_g}{R_B + R_T} = \frac{230}{2 + 1000} = 0,22954 \text{ A}$$

Napon dodira:
$$U_d = I_K \cdot R_T = 0,22954 \cdot 1000 = 229,54 \text{ V}$$

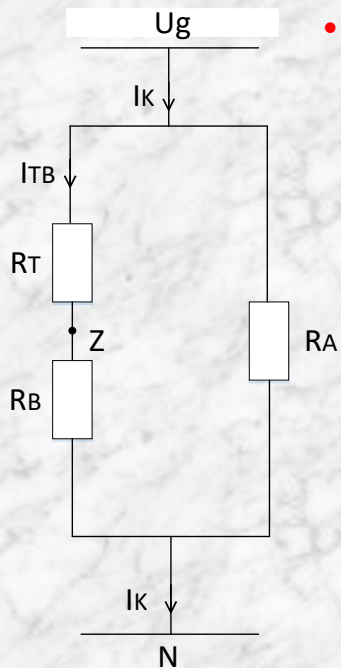
b) TN-C sustav zaštite

- Uspostavljeni strujni krug

- Nadomjesna shema uspostavljenog strujnog kruga

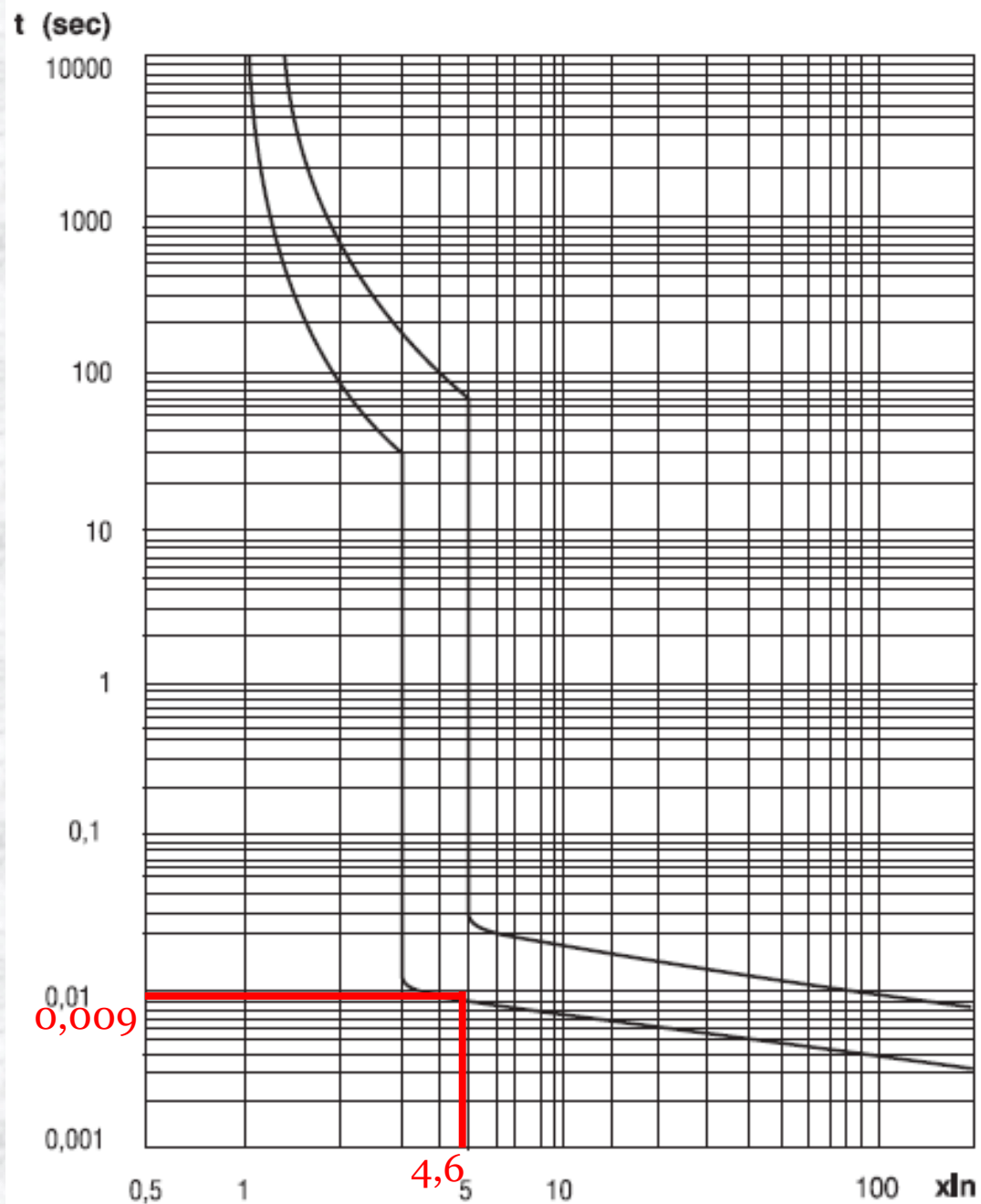
Otpor petlje kvara: $R_K = \frac{(R_T + R_B) \cdot R_A}{(R_T + R_B) + R_A} = \frac{(1000 + 2) \cdot 5}{(1000 + 2) + 5} = 4,975 \Omega$

Struja kvara: $I_K = \frac{U_g}{R_K} = \frac{230}{4,975} \approx 46 \text{ A}$

Struja jedne grane: $I_{TB} = \frac{U_g}{R_T + R_B} = \frac{230}{1000 + 2} \approx 0,23 \text{ A}$

Napon dodira: $U_d = U_g - I_{TB} \cdot R_B = 230 - 0,23 \cdot 2 = 230 - 0,46 = 229,54 \text{ V}$

Struja kroz čovjeka: $I_m = \frac{U_d}{R_T} = \frac{229,54}{1000} \approx 0,23 \text{ A}$

Faktor isklopne struje:

$$k = \frac{I_K}{I_n} = \frac{46}{10} = 4,6$$

Karakteristika $\Rightarrow t_i = 0,009$ s,
(očitano s karakteristike osigurača)

Automatski instalacijski prekidač
će isključiti nakon 0,009 sekundi.

Zadatak 4

Utičnica 230 V u TT sustavu štícena je instalacijskim prekidačem F20, nazivne struje $I_n = 25$ A. Ukoliko je izmjeren otpor zaštitnog uzemljivača trošila $R_{am} = 1,4 \Omega$, odrediti je li ispunjen uvjet zaštite od indirektnog dodira.

t_d – dopušteno vrijeme isključenja (s)

R_a – izračunati otpor uzemljivača (Ω)

U_L – dopušteni napon dodira – nominalno 50 V

R_{am} – izmjereni otpor uzemljivača (Ω)

I_a – najmanja isklopna struja iz t/I dijagrama za dozvoljeno vrijeme t_d kod kojeg će doći do automatskog isklapanja nadstrujnog zaštitnog uređaja

I_k – struja kvara (A)

$$t_d = 5 \text{ s}$$

$$R_a \cdot I_a \leq U_L$$

$$R_{am} \cdot I_k \leq U_L$$

$I_a = I_n \cdot 4,5 = 112,5 \text{ A}$ (4,5 - očitano sa karakteristike djelovanja prekidača F20)

$$R_a = \frac{U_L}{I_a} = \frac{50}{112,5} = 0,44 \Omega$$

S obzirom da je I_a najmanja isklopna struja, onda proizlazi da

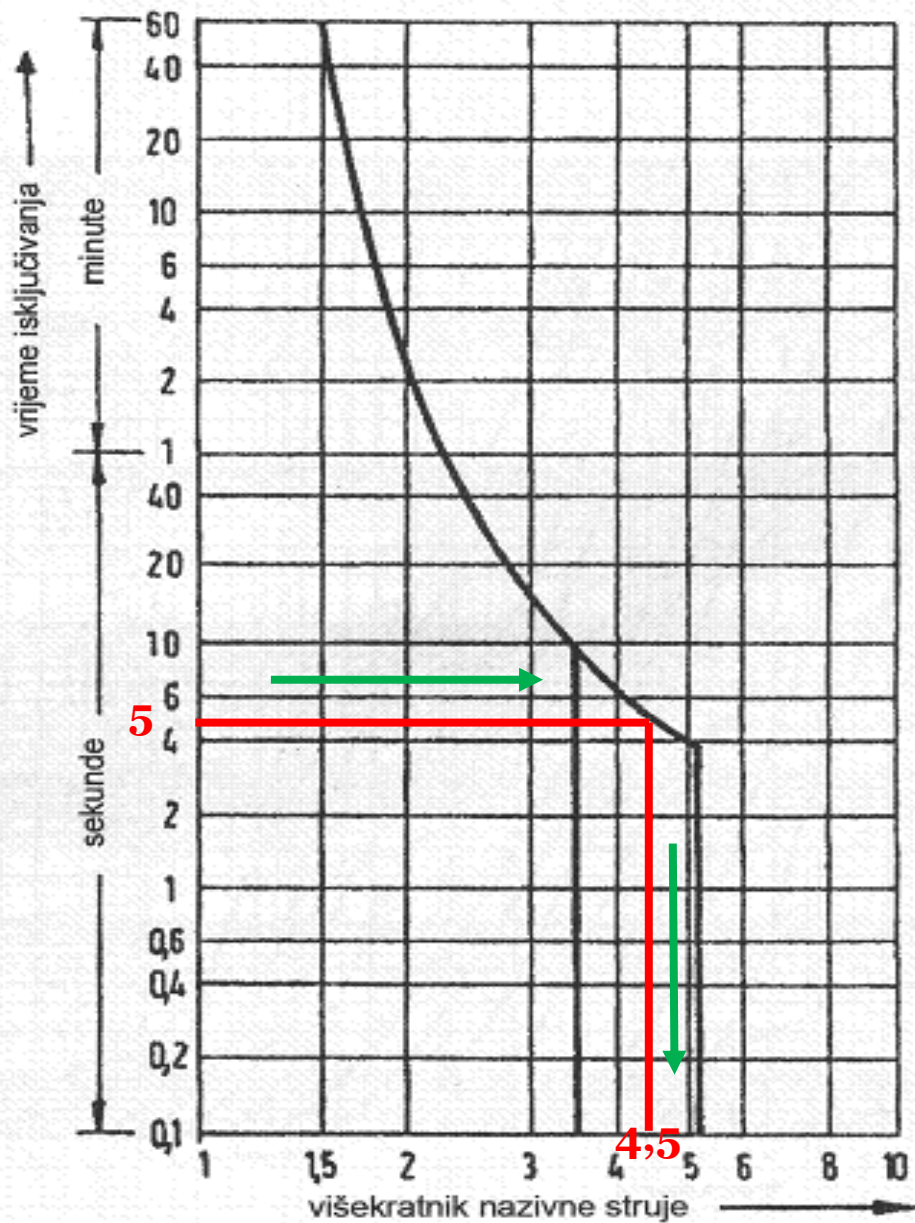
$$R_{am} \leq R_a$$

$$1,4 > 0,44$$

Nije ispunjen uvjet zaštite od indirektnog dodira. Da bi uvjet bio ispunjen potreban je manji osigurač ili zaštitna strujna sklopka.

INSTALACIJSKI PREKIDAČ F 20

Karakteristike djelovanja

Zadatak 5

Trofazna utičnica je šticeana osiguračem tipa TD, nazivne struje $I_n = 16 \text{ A}$ u TN-S sustavu. Izmjerena impedancija petlje kvara iznosi $Z_{sm} = 0,5 \ \Omega$. Odrediti je li ispunjen uvjet zaštite od indirektnog dodira usporedbom računске impedancije petlje kvara Z_s i izmjerene impedancije petlje kvara Z_{sm} .

t_d – dopušteno vrijeme isključenja (s)

Z_s – izračunata impedancija petlje kvara (Ω)

U_0 – nazivni napon mreže prema zemlji 230 V

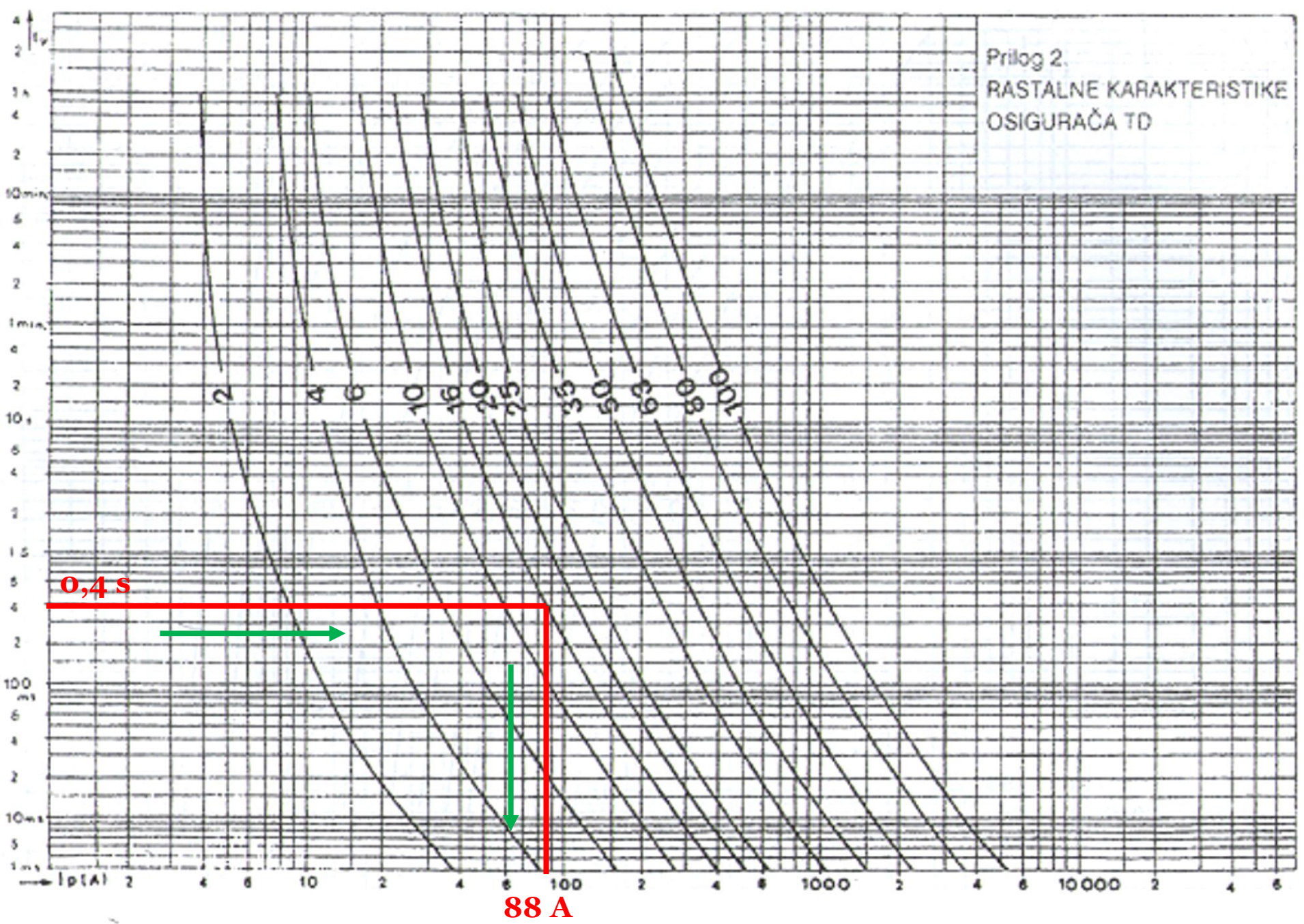
I_k – struja kvara (A)

Z_{sm} – izmjerena impedancija petlje kvara (Ω)

I_a – najmanja isklopna struja iz t/I dijagrama za dozvoljeno vrijeme t_d kod kojeg će doći do automatskog isklapanja nadstrujnog zaštitnog uređaja (A).

Prilog 2.
RASTALNE KARAKTERISTIKE
OSIGURAČA TD

Zadatak 6

Trošilo spojeno preko utičnice se nalazi u TN-S sustava. Strujni krug je štićen osiguračem tipa D nazivne struje $I_n = 25$ A. U strujnom krugu se nalazi i zaštitna strujna sklopka 25/0,5 A. Odrediti je li ispunjen uvjet zaštite od indirektnog dodira ukoliko je izmjereno $Z_{sm} = 2,5 \Omega$:

t_d – dopušteno vrijeme isključenja (s)

Z_s – izračunata impedancija petlje kvara (Ω)

U_0 – nazivni napon mreže prema zemlji 230 V

I_k – struja kvara (A)

Z_{sm} – izmjerena impedancija petlje kvara (Ω)

I_a – najmanja isklopna struja iz t/I dijagrama za dozvoljeno vrijeme t_d kod kojeg će doći do automatskog isklapanja nadstrujnog zaštitnog uređaja (A).

$I_{\Delta n}$ – nazivna diferencijalna struja koja osigurava isključenje (A)

a) sa zaštitnom strujnom sklopkom

$$Z_s \cdot I_{\Delta n} \leq U_0$$

$$Z_{sm} \cdot I_k \leq U_0$$

$$Z_s = \frac{U_0}{I_{\Delta n}} = \frac{230}{0,5} = 460 \Omega$$

$$Z_{sm} \leq Z_s$$

$$2,5 < 460$$

Uvjet je ispunjen.

b) bez zaštitne strujne sklopke (samo osigurač)

$$Z_s \cdot I_a \leq U_0$$

$$Z_{sm} \cdot I_k \leq U_0$$

$t_d = 0,4$ s (očitati pripadajuću struju iz krivulje osigurača)

$I_a = 125$ A (očitano iz t/I dijagrama)

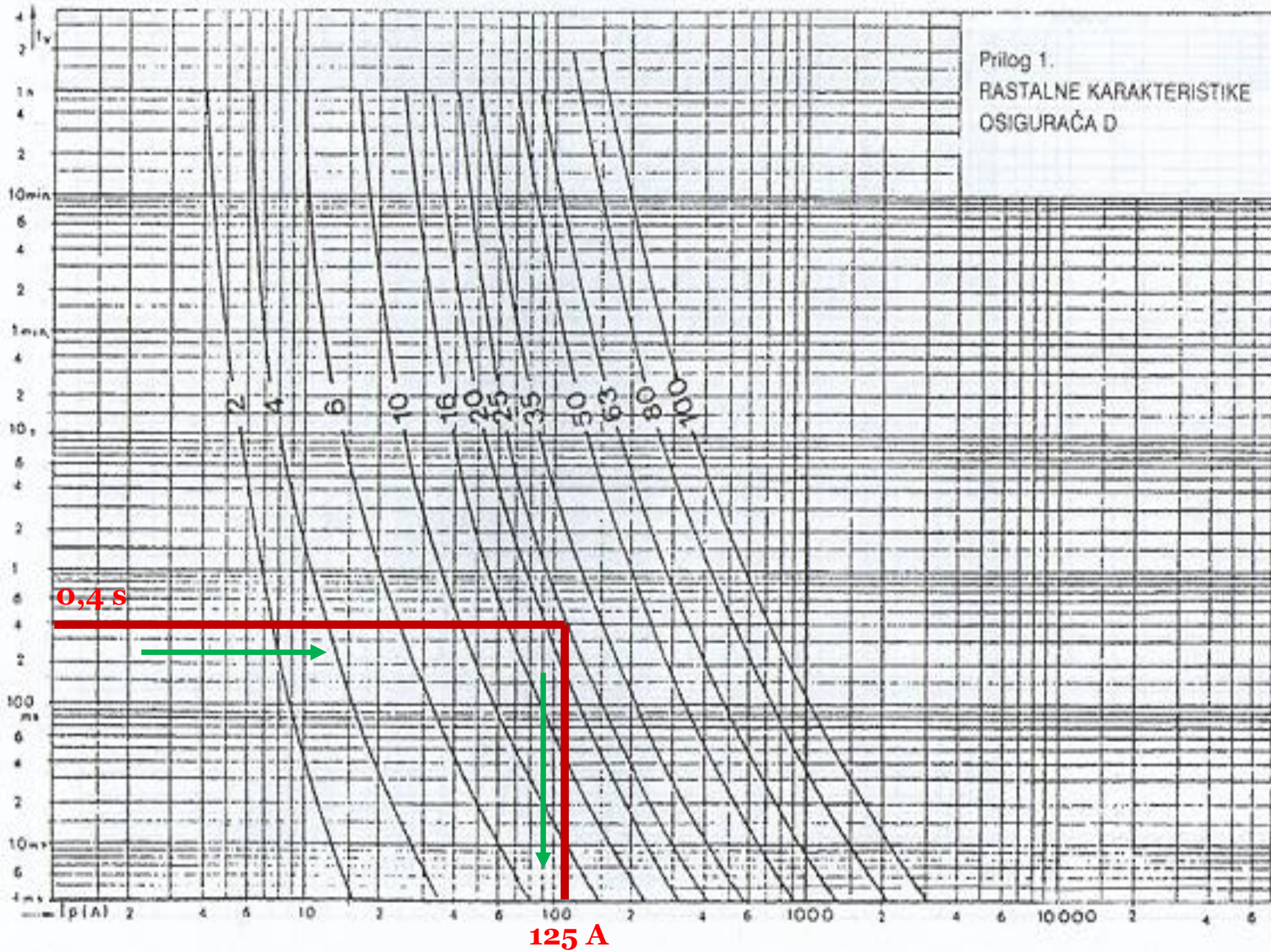
$$Z_s = \frac{U_0}{I_a} = \frac{230}{125} = 1,84 \Omega$$

$$Z_{sm} \leq Z_s$$

$$2,5 > 1,84$$

Uvjet zaštite od indirektnog dodira **nije ispunjen.**

Prilog 1.
RASTALNE KARAKTERISTIKE
OSIGURAČA D

0,4 s

125 A